

Innehåll

FÖRORD	13
BLOCK A. Tre perspektivgivare	15
KAPITEL 1. Anknnytning till tidigare forskning och till materialkretsar	16
1:1. Grov inpejling av bokens anknnytningar på forskningsfältet	16
1:2. Svensk pressforskning under de senare decennierna	17
1:3. Materialkretsar från administrativa fält	25
1:4. Markörer för pressens nyorientering kring 1820	29
KAPITEL 2. Oro i omvärlden efter Napoleonkrigen som bakgrund till vitaliseringen av Stockholms periodiska press	31
2:1. Europeisk efterkrigs-kris	31
2:2. Storbritannien	32
2:3. Centrala tyskspråkiga områden	40
2:4. Frankrike	45
2:5. Sydeuropa	48
2:6. Norge	50
2:7. Några summeringar utifrån redovisad internationell forskning	54
2:8. Utlandsbevakning i Stockholmstidningar kring 1820	56
KAPITEL 3. Tidningar i Stockholm 1815–1836: en bild utifrån Lundstedt och 1824 års stämplingsavgift	63
3:1. Kapitlets huvudfrågor och materialet för att behandla dem	63
3:2. Stockholmstidningarnas livslängd	67
3:3. Pressbeskattning, bland annat på stämpling av tidningspapper	77
3:4. Tillvägagångssättet vid stämpling och redovisning av tidningspapper	80
3:5. Skatteplanering på 1820-talet	82
3:6. Stämplingsavgiften som en kostnad för pressen	85
3:7. Tidningars pappersförbrukning, upplaga och textmassa	88
3:8. Utvecklingen av tryckerier och tidningskonkurrens	95
Appendix: Tabeller	98

BLOCK B. Offentlighetsprincipen: teori och praktik till 1830	103
KAPITEL 4. Perioden 1750–1812 (1820)	104
4:1. Svårighet att lokalisera offentlighetsprincipen i användning	104
4:2. Offentlighetsprincipen: framväxt och användning till 1772	105
4:3. Offentlighetsprincipen: sannolik användning före 1820	111
KAPITEL 5. Offentlighetsprincipen och statsrådets handlingar	
under 1810- och 1820-talen	117
5:1. Offentlighetsprincipen enligt TF 1812	117
5:2. Diskussion i regeringen 1816 om statsrådets protokoll och handlingar	119
5:3. Kungl Maj:t inskränker öppenheten rörande militära handlingar	121
5:4. Normal användning av offentlighetsprincipen i början av 1820-talet	124
5:5. Offentlig debatt 1826 om hemligstämpling av statsrådets handlingar	126
5:6. Läckor från statsrådet	133
5:7. Sammanvägning av tendenser	139
KAPITEL 6. Ökad insyn i förvaltningen via Riksens ständers revision	141
6:1. Riksdagen börjar vinna insyn i den offentliga förvaltningen	141
6:2. Öppenhet vid Riksens ständers revisorers kontroll före 1809	142
6:3. Följder av revisorernas vidgade arbetsområden efter 1809	144
6:4. Sekretess eller inte vid revisionen 1817?	146
6:5. Arbetsgången vid <i>Argus</i> bevakning av Riksens ständers revisorer 1821–1825	149
6:6. Revisionens protokollföring och tidningarnas nyhetsförmedling 1827	151
6:7. Riksens ständers revision och offentligheten: en summering	157
KAPITEL 7. Offentlighetsprincipens genomslag i magasinsfrågor	159
7:1. Karakteristiska drag i den offentliga spannmålshanteringen	159
7:2. Tidiga kritiska diskussioner med hjälp av bokföringen inom AMI	162
7:3. <i>Argus</i> redovisar Riksens ständers revisorers granskning av AMI 1820	171
7:4. <i>Argus</i> rutinbevakar AMI åren 1821 och 1822 och tänker vidare själv	175

7:5. <i>Argus</i> redovisar Rikens ständers revisorers granskning av AMI 1822	180
7:6. <i>Argus</i> och spannmålen – utan officiella dokument	182
KAPITEL 8. Fall där offentlighetsprincipen nonchalerades	185
8:1. En första sortering	185
8:2. Två kollegiala motsättningar	186
8:3. Osjälvständigt och nonchalant agerande inför utlämnande av dokument	188
8:4. Okunnighet vid handhavandet på basplanet	190
8:5. Hinder för offentlighet i följdfråga till skeppshandeln 1826–1827	192
8:6. Några avslutande reflexioner	196
KAPITEL 9. Litet och obeslutsamt motstånd mot offentlighetsprincipen	198
9:1. Vad regeringen fann särskilt stötande i 1820-talets nyhetsförmedling	198
9:2. Offentlighetsprincipen – karakteristiska drag för dess genombrottsperiod	208
BLOCK C. Den regionala högre administrationen och 1820-talstidningarna	211
KAPITEL 10. Framställningens uppläggning	212
10:1. Länsstyrelserna och deras ledande administratörer	212
10:2. Kontrollerande, undersökande och dömande organ	216
10:3. Allmänt om inslag i pressen rörande regionaladministratörers felsteg	223
KAPITEL 11. Presskritik inför allmänt underslev och bristande redovisning	227
11:1. Äldre, mindre genomskinliga kontrollmetoder på väg att försvinna	227
11:2. Fall 1: förskingring vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län	228
11:3. Fall 2: förskingring vid länsstyrelsen i Södermanlands län	232
11:4. Fall 3: bristande redovisning från länsstyrelsen i Stora Kopparbergs län	234

KAPITEL 12. Pressen och underslev i samband med utredning av banker	243
12:1. De ekonomiska konjunkturenas roll för tillgreppen	243
12:2. Fall 4: G A Koskull smusslar undan krav riktade mot honom själv	245
12:3. Fall 5: landssekreterare Wählin tillgriper bankmedel	250
12:4. Fall 6: landssekreterare Kleman dirigerar sin omgivning	258
12:5. Summering	265
KAPITEL 13. Presskritik rörande felaktiga arresteringar	267
13:1. Konflikter mellan äldre och nyare värderingar	267
13:2. Reformer av fångvård och straffsystem	268
13:3. Regelverk för frihetsberövande	269
13:4. Förelöpare 1818 till arresteringsdiskussionen	271
13:5. Fall 7: Värmdöålet	274
13:6. Fall 8: pigan Johanna Sörfelts arrestering samt landssekreterare Cassels och stadsfiskal Liedströms roll däri	294
13:7. Fall 9: ringaren Johan Ekmans arrestering och landssekreterare Almgrens och landsfiskal Engstedts roll däri	306
13:8. Jämförelse och summering	308
KAPITEL 14. Presskritik av landshövdingars arbetsområde samt tvångsmetoder och mannamån	311
14:1. Inledande presentation av fem fall (nummer 10–14)	311
14:2. Fall 10: landshövding Gyldenstolpe och landssekreterare Cassel vid behandling av skuldmål	312
14:3. Fall 11: landshövding Koskull försöker övertyga bönder i Norrbotten om hur de ska lämna sina tidigare knektekontrakt	315
14:4. Fall 12: landshövding Lars Hjerta bär hand på ostyriga allmogemän	323
14:5. Fall 13: landshövding Flach vill införa lokala ordningsmän	328
14:6. Fall 14: hur landshövding Cederström behandlar framstående länsinnevånare	336
14:7. Kommentarer och jämförelser	341
KAPITEL 15. Karl Johan: privatman med monarkens rättigheter?	344
15:1. Möjligheter för tidningar att diskutera eller kritisera	344
15:2. Kungens rätt att äga svensk fast egendom	346
15:3. Korrekt registrering av kungens fastighetsförvärv	352
15:4. Karl Johans olycklige låntagare anklagar indirekt kungen	354

15:5. Recension av Karl Johans avslutande tal vid riksdagen 1830	359
15:6. Avslutande kommentarer	363
KAPITEL 16. Allmänna kommentarer till fall av granskade länsledning	365
16:1 Problem inom regional förvaltning och försök att bemästra dem	365
16:2. Granskningsorganen	367
16:3. Granskade regionaltjänstemän	369
16:4. Inriktning av granskningarna	371
16:5. Direkta resultat av granskningsaktionerna	372
16:6. Tidningarnas roll för och i granskningarna	372
16:7. Återspeglade de genomgångna fallen en allmänt låg nivå inom den offentliga förvaltningen?	376
KAPITEL 17. Kommentarer till viktiga delar av blocken A, B och C	379
17:1. Planen i stort	381
UNDERLAG FÖR FRAMSTÄLLNINGEN	391
Otryckt material	391
Periodiska publikationer	392
Tryckt material	392
OM FÖRFATTAREN	407

**Block D och E finns enbart publicerade digitalt.
(Bifogad cd innehåller ett komplett textmaterial: Blocken A–E.)**

BLOCK D. Tidningar på offensiv i tre olika riktningar

KAPITEL 18. Tidningars försök att följa skeppshandeln 1825–1830

- 18:1. Föregående sonderingar om Latinamerika
 - 18:2. Skeppshandeln: förlopp och efterspel
 - 18:3. Allmänt om tidningars arbetsvillkor vid skeppshandeln
 - 18:4. Tidningsrapporteringen under 1825
 - 18:5. Den hemliga kompromissen mellan regeringen och Michaelson & Benedicks
 - 18:6. Tidningar om befäl och besättning på *Tapperheten*
 - 18:7. Riksdagens revisorer om skeppshandeln: kronologiska hinder
 - 18:8. Tidningsrapporteringen under 1829
 - 18:9. Några reflexioner kring skeppshandelsfrågan
- Appendix: Iakttagelser rörande den första skeppshandelns sena faser

KAPITEL 19. Historien och tidningars behandling av den

- 19:1 Historien som fortlevande inspirationskälla
- 19:2 Allmänt om utgivande av historiska dokument på 1820-talet
- 19:3. Kulten av Gustav III i början av 1820-talet
- 19:4. Den historiska källsamlingen *Hemliga handlingar*
- 19:5. Tidningsdiskussionen om utgivandet av *Hemliga handlingar*
- 19:6. Försök att diskutera utgivarnas identitet, engagemang och bevekelsegrunder
- 19:7. Reflexioner om användandet av historien

KAPITEL 20. Beroende och oberoende tidningar

- 20:1. Patrik Lundell om betydelse och karaktär hos insända artiklar
- 20:2. Allmänt om min undersökning rörande externt material i *Journalen*
- 20:3. Externt material enligt Wallmarks brevsamling
- 20:4. Externt material enligt Wallmarks självbiografi
- 20:5. Argument från diskussionen tidningar emellan under 1820-talet

BLOCK E. Riksdagsmän, journalister och regeringen skapar
”statistik” under 1800-talets början

Kapitel 21. Statistik: behov och möjligheter

21:1. Journalisters behov av statistik

21:2. Riksdagsmäns och den centrala administrationens behov

21:3. Statistik inom vissa samhällssektorer: tänkbara mönster
för andra?

KAPITEL 22. Initiativ 1809–1815 för att skaffa riksdagen goda
beslutsunderlag

22:1. Förslag om insamlingar av statistiska data på nationell nivå:
allmänt

22:2. Pehr Königs motion till 1809–1810 års riksdag

22:3. Axel Gabriel Silverstolpes motion till 1812 års urtima
riksdag

22:4. Konstitutionsutskottet behöver underlag för en
representationsreform

22:5. Fredrik Bogislaus von Schwerin och särskilda utskottet 1815

22:6. Kungl Maj:ts svar på ständernas skrivelse

22:7. Huvuddrag i önskemålen kring utvecklandet av statistiskt
kunnande

KAPITEL 23. Konkurrerande publicering av ”statistikjournaler”
1815–1818

23:1. Statistikjournalerna tänkta som ett ideologiskt vapen

23:2. Planer på statistiska journaler och realiseringen av dem:
en inledning

23:3. Bakgrunden till Schoerbings *Journal öfver Svensk Statistik
och Allmän Hushållning*

23:4. Grunddrag hos Schoerbings journal

23:5. Kritik mot Schoerbings journal från Schwerins
anhängare 1815–1816

23:6. En djupare motsättning bakom journalfrågan

23:7. *Läsning till utbredande af medborgerliga kunskaper* 1816

23:8. Regeringens eget försök med en statsekonomisk journal
1816–1817

23:9. *Försök till en ny svensk Statistisk Jurnal, af ett sällskap* 1816–1818

23:10. Statistiska journaler: planer och verklighet

Appendix: Sällskapet för medborgerlig talarkonst 1820

KAPITEL 24. *Handels Tidning*: ett nyhetsorgan med tillåtelse att dokumentera handel

24:1. *Handels Tidning* – en outnyttjad (bortglömd?) resurs

24:2. Bakgrund till starten av *Handels Tidning*

24:3. Innehåll och redovisningsformer i *Handels Tidning*
1800–1809

24:4. Innehåll och redovisningsformer i *Handels Tidning*
1810–1820

24:5. Summerande diskussion

KAPITEL 25. Tidningars behandling och värdering av siffermaterial under 1820-talet

25:1. Grundtanken bakom kapitlet och urvalet av exempel

25:2. En problematisk långsiktig makroekonomisk bedömning

25:3. 1820-talets landshövdingeberättelser

25:4. Tidningars bedömning av landshövdingeberättelserna

25:5. Statistiskt genombrott: mot realistiska mål genom adekvata åtgärder

KAPITEL 26. Kommentarer till viktiga delar av blocken D och E

ANVÄNDARVILLKOR CD

Denna cd skyddas av gällande lagstiftning om upphovsrätt. All kommersiell användning av innehållet är förbjuden. Alla rättigheter rörande cd-versionen tillkommer författaren, Rolf Adamson, och utgivaren, Kungl. Vitterhetsakademien. Vid kopiering för köparens eget bruk måste källa alltid anges. Köparen är inte tillåten att ändra i text och programvara.